VOLUME 3 / ISSUE 3 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

ZILZILA, ZILZILANING KELIB CHIQISH SABABLARI

Muradov Sirojiddin Husan oʻgʻli

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti
"Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi"
kafedrasi stajyor-oʻqituvchisi
Qarshi, Oʻzbekistan

sirojiddinmuradov0@gmail.com

https://doi.org/10.5281/zenodo.10876613

Annotatsiya. Ushbu maqolada, zilzila haqida ummumiy ma`lumotlar, ularning turlari, sinflanishi. Yer ostida va ustidagi zilzila bilan kechadigan holatlar tariflangan. Maqola mehnat muhoazasi va texnika xavfsizligi yunalishlari talablari, mehnat muhofazasi va xavfsizlik mutaxassislari hamda keng izlanuvchilar uchun muljallangan.

Kalit soʻzlar va iboralar: "Zilzila, silkinish, geposent, eposentr, tektonik plitalar, texnogen holatlar".

EARTHQUAKE, CAUSES OF EARTHQUAKE

Abstract. In this article, general information about earthquakes, their types, classification. Earthquake conditions above and below the ground are classified. The article is intended for the requirements of labor protection and technical safety directions, labor protection and safety specialists, and general readers.

Key words and phrases: "Earthquake, shaking, hepocenter, epicenter, tectonic plates, man-made conditions."

ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЕ, ПРИЧИНЫ ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЯ

Аннотация. В данной статье приведены общие сведения о землетрясениях, их типах, классификации. Классифицируются сейсмические условия над и под землей. Статья предназначена для требований направлений охраны труда и технической безопасности, специалистов по охране труда и технике безопасности, а также широкого круга читателей.

Ключевые слова и фразы: «Землетрясение, сотрясение, гепоцентр, эпицентр, тектонические плиты, техногенные условия».

Kirish. Tabiiy ofatlar ichida eng xavflisi va dahshatlisi bu - yer silkinishidir (zilzila). Yer silkinishi - yer osti zarbasi va yer ustki qatlamining tebranishi boʻlib, tabiiy ofatlar, texnologik jarayonlar tufayli yuzaga keladi. Yer ostki zarbasining paydo boʻlish oʻchogʻi, yerning ostki qatlamidagi uzoq vaqt yigʻilib qolgan energiyaning ozod boʻlish jarayoni tufayli yuzaga keladi.

Oʻchoqning ichki qismi markazi giposentr deyiladi, yerni ustki qismidagi markaz epitsentr deyiladi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot jarayonida ilmiy va oʻquv-uslubiy adabiyotlar tahlili, pedagogik-tarixiy kuzatuv, umumlashtirish, metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari va muhokamalar. Yer silkinishi yuzaga kelish sabablariga koʻra quyidagi guruhlarga boʻlinadi:

- 1. Tektonik zilzilalar;
- 2. Vulqon zilzilalari;

VOLUME 3 / ISSUE 3 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

- 3. Agʻdarilish, oʻpirilish zilzilalari;
- 4. Texnogen (insonning muhandislik faoliyati bilan bogʻliq) zilzilalar.

Yuqorida qayd etilgan yer silkinish turlari ichida katta maydonga tarqaladigani va eng koʻp talafot keltiradigani tektonik yer silkinishidir.

Bunday yer silkinishlar haqida gap ketganda litosfera oʻramlarida boʻladigan harakat (tektonik kuchlar) tushuniladi.

Qiya sathlarida togʻ jinslarining katta boʻlaklarini agʻdarilishi yoki togʻlarning oʻpirilishi natijasida yuzaga keluvchi yer silkinishlar agʻdarilish zilzilalari deyiladi. Bu yer silkinishining tarqalish maydoni kichik, koʻp hollarda talofotsiz boʻladi.

Vulqon jarayoni, ya'ni yer ostidagi magmani vulqon kanali orqali yer yuzasiga chiqishi bilan bogʻliq boʻlgan yer silkinishiga vulqoniy yer silkinishi deb ataladi. Bunday yer silkinish vulqonning faollashishi bilan bogʻliq boʻlganligi sababli aksariyat koʻp hollarda ular aniq bashorat qilinadi. Shuning uchun uning keltiradigan talofoti deyarli kuchli boʻlmaydi.

Insonning muhandislik faoliyati bilan bogʻliq boʻlgan yer silkinishlar asosan oxirgi yillarda kuzatilmoqda. Bunday yer silkinish yirik suv omborlari vujudga kelgan hududlarda, gaz, neft mahsulotlarining yer ostidan soʻrib olinishi jarayoni amalga oshgan maydonlarda yuz bermoqda.

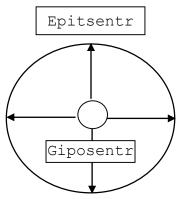
Inson oʻzining muhandislik faoliyati bilan yer osti komponentlariga muayyan ta'sir etishi, u yoki bu darajada oʻzgartirishi yer silkinishining vujudga kelishiga sabab boʻlmoqda. Daryo vodiylariga toʻgʻonlarning qurilishi natijasida maydoni bir necha ming km², hajmi bir necha yuz km³ dan katta boʻlgan (masalan, Chorvoq suv omborining umumiy hajmi 2,1 mld. m³, suv sathi maydoni 3640 ga teng) suv omborlari vujudga kelmoqda. Yer qa'ridan 4000-5000 m chuqurlikda yotgan gaz, neft yer sathiga soʻrib chiqarilmoqda, yer ostida uzoq geologik davrlar mobaynida yotgan koʻmir ana shu yer qa'rida yondirilib gazga aylantirib olinmoqda. Vaqtincha saqlash maqsadida ba'zan yer osti gʻorlariga, chuqurlarga va togʻ jinslari gʻovaklariga gaz, neft mahsulotlari yuqori bosim ostida kiritilmoqda, juda katta miqdordagi mineral suvlar yer ostidan chiqarib olinmoqda. Yer qa'rining odamlar ta'sir etish joylarida yigʻilayotgan energiya miqdorining u yoki bu darajada oshishi yoki kamayishi oqibatida sodir boʻlgan yer silkinishlar Hindiston, AQSH va Oʻzbekistonda kuzatilganligi fandan ma'lum. Jumladan, Chorvoq suv ombori qurilib boʻlingandan keyin bu hududda bir necha marta yer silkinishlar boʻlib oʻtgan.

Tekshirishlarning koʻrsatishicha, bu yer silkinishlar oʻzlarining tayyorlanish, sodir boʻlish mexanizmlari bilan Chorvoq suv omboriga yigʻilgan suvning miqdori va yigʻilgan suvni suv omboridan chiqarilish tezligi bilan bogʻliq holda yuz berishi kuzatilgan. Bunga birinchidan, suv omborining 2,1 mld. m³ dan ortiq suv bilan toʻlatilishi jarayonida, ombor tubida yotuvchi togʻ jinslarining siqilishi va taranglashishi oqibatida yuz beradigan mikrosiniqlar, darz ketishlar va ularning nisbiy harakati sabab boʻlsa, ikkinchidan, suvni suv omboridan bir me'yorida chiqarilmasligi va togʻ jinslariga ta'sir qiluvchi kuchlarning nomutanosib holatda boʻshatilishi, oʻzgarishi sabab boʻlgan.

Yer silkinish oʻchogʻi - giposentrning joylashgan chuqurligi boʻyicha: yerning yuza qismida - 70 km gacha, oʻrta qismida - 70-300 km va chuqur qismida - 300 km dan pastda «mantiya» qatlamida vujudga keladigan xillarini ajratish mumkin. Respublikamizda kuzatiladigan zilzilalarning oʻchogʻi asosan 70 km gacha chuqurliklarda joylashganligi qayd etilgan.

VOLUME 3 / ISSUE 3 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

Mantiyadagi katta bosim yoki portlashlar tufayli zilzila oʻchogʻi vujudga keladi, natijada katta kuchlanishlar paydo boʻladi, bular oʻz navbatida yerning ustki qatlamining tebranishiga olib keladi. Giposentrdan hamma tarafga, qaytar seysmik toʻlqinlar tarqaladi, ular asosan uzunasiga va koʻndalang turlariga boʻlinadi (sxema). Yer ostidan uzunasiga tarqalayotgan (vertikal tarzda) toʻlqinlar oʻz yoʻnalishi boʻyicha navbatma-navbat yer poʻstlogʻini siqib, er yuzasiga chiqqanda tovush chiqaradi. Bu esa yer silkinish oldidan chiqadigan tovushning oʻzginasidir. Koʻndalang toʻlqinlar (gorizontal) yer yuzasiga chiqib zilzila toʻlqinlarini vujudga keltiradi va epitsentrdan barcha taraflarga tarqaladi:

Kuchli yer silkinishi oqibatida yerning yaxlitligi, butunligi oʻzgaradi, inshootlar, jihozlar buziladi, kommunal-energetik qismlar ishdan chiqishi, insonlar oʻlimi yuz beradi. Yer silkinishi koʻpchilik hollarda ma'lum intensivlikda chiqadigan tovush bilan yuz beradi va uning pastbalandligi yer qimirlashining kuchiga bogʻliq. Yer qimirlashining asosiy koʻrsatkichlari quyidagilardan iborat: yer silkinish oʻchogʻining chuqurligi, silkinish amplitudasi va yer silkinishining intensiv energiyasi.

Xulosa. MSK shkalasi bo`yicha yer silkinish kuchiga qarab quyidagi holatlar kuzatiladi:

- 1 ball sezilarsiz, faqatgina seysmik asboblar qayd qiladi;
- 2 ball juda kuchsiz, uy ichida oʻtirgan ba'zi odamlar sezishi mumkin (deraza oynalari titraydi);
- 3 ball kuchsiz, koʻpchilik odamlar sezmaydi, ochiq joyda tinch oʻtirgan odam sezishi mumkin. Osilgan jismlar asta sekin tebranadi;
- 4 ball oʻrtacha sezilarli. Ochiq joyda, bino ichida turgan odamlar sezadi. Uy devorlari qirsillaydi. Roʻzgʻor anjomlari titraydi, osilgan jismlar tebranadi;
- 5 ball ancha kuchli. Hamma sezadi, uyqudagi odam uygʻonadi, ba'zi odamlar hovliga yugurib chiqadi. Idishlardagi suyuqlik chayqalib toʻkiladi, osilgan uy jihozlari qattiq tebranadi;
- 6 ball kuchli. Hamma sezadi, uyqudagi odam uygʻonadi, koʻpchilik odamlar hovliga yugurib chiqadi. Uy hayvonlari betoqat boʻladi. Ba'zi hollarda kitob javonidagi kitoblar, roʻzgʻor buyumlar javonlaridagi idishlar agʻdarilib tushadi;
- 7 ball juda kuchli. Koʻpchilik odamlarni qoʻrquv bosadi, koʻchaga yugurib chiqadi, avtomobil haydovchilari harakat vaqtida ham sezadi, uy devorlarida katta -katta yoriqlar paydo boʻladi, hovuzlardagi suv chayqaladi va loyqalanadi.

VOLUME 3 / ISSUE 3 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

8 ball - yemiruvchi. Xom gʻishtdan qurilgan imoratlar butunlay vayron boʻladi, ancha pishiq qilib qurilgan imoratlarda ham yoriqlar paydo boʻladi, uy tepasidagi moʻrilar yiqiladi, ba'zi daraxtlar butun tanasi bilan yiqiladi, sinadi, togʻli joylarda qulash, surilish hodisalari yuz beradi.

9 ball - vayron qiluvchi. Yer qimirlashiga bardosh beradigan qilib qurilgan imorat va inshootlar ham qattiq shikastlanadi. Oddiy imoratlar butunlay vayron boʻladi, yer yuzasida yoriqlar paydo boʻladi, yer osti suvlari sizib chiqishi mumkin.

10 ball - yakson qiluvchi. Hamma imoratlar yakson boʻladi. Temir yoʻl izlari toʻlqinsimon shaklga kelib bir tomonga qarab egilib qoladi, yer osti kommunal quvurlari uzilib ketadi, choʻkish hodisalari yuz beradi. Suv havzalari toʻlqinlanib qirgʻoqqa uriladi, qoyali yon bagʻrlarda katta-katta surilish hodisalari sodir boʻladi.

11 ball - fojiali. Hamma imoratlar deyarlik vayron boʻladi, toʻgʻonlar yorilib ketadi, temir yoʻllar butunlay ishdan chiqadi, yerning ustki qismida katta-katta yoriqlar paydo boʻladi, yer ostidan balchiqlar koʻtarilib chiqadi, surilish, qulash hodisalari nihoyasiga yetadi.

12 ball - kuchli fojiali. Yerning ustki qismida katta oʻzgarishlar yuz beradi. Hamma imoratlar butunlay vayron boʻladi, daryolarning oʻzani oʻzgarib, sharsharalar paydo boʻladi, tabiiy toʻgʻonlar vujudga keladi.

REFERENCES

- 1. Xidirova Dildora, Muradov Sirojiddin. Oʻzbekiston respublikasi hududida seysmoaktiv hududlar va zilzilaning xavfliligi//Innovative Development in Educational Activities. 2024. 167-172
- 2. Muradov S. ∋CONOMIC ANALYSIS OF PROFITS IN THE FIELD OF LABOR PROTECTION //Modern Science and Research. 2024. T. 3. № 1. C. 1239-1245.
- 3. Mypaдob, C. (2024). PRINCIPLES OF ENSURING THE SAFETY OF USING LIFTING CRANES IN CONSTRUCTION-ASSEMBLY WORKS. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(2), 933–939. https://doi.org/10.5281/zenodo.10684936
- 4. МУРАДОВ СИРОЖИДДИН учитель-стажер. Каршинский инженерноэкономический институт кафедра «Охрана труда и техника безопасности» Республики Узбекистан. (2024). НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГРУЗОПОДЪЕМНЫХ КРАНОВ В СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТАХ. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.10684166
- 5. Muradov Sirojiddin. Mehanatni muhofaza qilishning tashkiliy-psixologik asoslaridagi mavjud muammolar//"Ekologiya, aholi xavfsizligi va mehnat muhofazasining hozirgi kundagi dolzarb masalalari va istiqbollari". 2023. 133-137.
- 6. Muradov Sirojiddin. Mehnat sharoitlari va muhitini "kaizen" usuli yordamida takomillashtirishning innovatsion yechimlari//"Ekologiya, aholi xavfsizligi va mehnat muhofazasining hozirgi kundagi dolzarb masalalari va istiqbollari".2023. 249-253.
- 7. Muradov Sirojiddin. Mehnatni muhofaza qilish sohasida yuk ortish va tushirish ishlaridagi yukchilar uchun ishlarning xavfsizligi kategori va qoidalari tahlili//"Ekologiya, aholi xavfsizligi va mehnat muhofazasining hozirgi kundagi dolzarb masalalari va istiqbollari". 2023. 232-242

- 8. Muradov Sirojiddin. Mehnatni muhofaza qilishning rivojlanish tarixiy bosqichlarini oʻrganish/"Ekologiya, aholi xavfsizligi va mehnat muhofazasining hozirgi kundagi dolzarb masalalari va istiqbollari". 2023. 243-248
- 9. Muradov Sirojiddin. Sanoat korxonalari rahbar va mutaxassislarining mehnat muhofazasi boʻyicha bilimlarini tekshirishni raqamli texnalogiyalar asosida tashkil etishning ahamiyati//"Ekologiya, aholi xavfsizligi va mehnat muhofazasining hozirgi kundagi dolzarb masalalari va istiqbollari". 2023. 146-150
- 10. Muradov Sirojiddin. Xavfli sanoat korxonalarida ishchilarni xavfli gaz va zaxarli moddalar ta'siridan himoya qilishga qaratilgan inovatsion yechimlar//"Ekologiya, aholi xavfsizligi va mehnat muhofazasining hozirgi kundagi dolzarb masalalari va istiqbollari". 2023. 402-405
- 11. Muradov Sirojiddin Husan oʻgʻli. Sanoat korxonalari rahbar va mutaxassislarining mehnat muhofazasi boʻyicha bilimlarini tekshirishni raqamli texnalogiyalar asosida tashkil etishning ahamiyati// Aholi bandligi sohasidagi davlat siyosatining amalga oshirishning dolzarb masalalari. 2023/10/26. 180-183
- 12. Мурадов Сирожиддин. Определение отдыха и отпусков на основании нового трудового кодекса// Aholi bandligi sohasidagi davlat siyosatining amalga oshirishning dolzarb masalalari. 2023/10/26. 17-21
- 13. MURADOV SIROJIDDIN HUSAN OʻGʻLI. Mehnatni muhofaza qilishning rivojlanish tarixiy bosqichlarini oʻrganish// Aholi bandligi sohasidagi davlat siyosatining amalga oshirishning dolzarb masalalari. 2023/10/26. 8-16
- 14. Muradov, S. (2023). ISHLAB CHIQARISHDAGI AVARIYALARNI OʻRGANISH VA TAHLIL QILISH. Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 474–477. Retrieved from http://erus.uz/index.php/er/article/view/5015
- 15. Muradov Sirojiddin. Ishlab chiqarishdagi avariyalarni oʻrganish va tahlil qilish// Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 474–477.
- 16. Muradov S. ISHLAB CHIQARISHDAGI AVARIYALARNI OʻRGANISH VA TAHLIL QILISH //Educational Research in Universal Sciences. 2023. T. 2. №. 16. C. 474-477.
- 17. Sirojiddin M., Umurzoq E. INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD //International journal of advanced research in education, technology and management. − 2023. − T. 2. − № 12. − C. 42-47.
- 18. Sultonova D. N., & Siddiqova, M. A. qizi. (2023). COLOR SCHEME IN THE FORMATION OF THE ARTISTIC ENVIRONMENT OF THE INTERIOR OF MODERN EDUCATIONAL CENTERS. Educational Research in Universal Sciences, 2(14), 109–115. Retrieved from https://erus.uz/index.php/er/article/view/4394
- 19. Sultonova D. N., qizi Siddiqova M. A. COLOR SCHEME IN THE FORMATION OF THE ARTISTIC ENVIRONMENT OF THE INTERIOR OF MODERN EDUCATIONAL CENTERS //Educational Research in Universal Sciences. 2023. T. 2. №. 14. C. 109-115.
- 20. Muradov Sirojiddin Husan o`g`li, Xakimov Xurshid Hamidulla oʻgʻli, & Siddiqova Madinabonu Asatilla qizi. (2021). NEW INNOVATIVE ENGINEERING SOLUTIONS TO THE PROBLEMS OF SIGNALIZATION AND SECURITY SYSTEMS. European Journal

- of Life Safety and Stability (2660-9630), 2, 28-30. Retrieved from http://www.ejlss.indexedresearch.org/index.php/ejlss/article/view/13
- 21. Muradov S. H. oʻgʻli, & Zayniyev, U. U. oʻgʻli. (2023). PRINCIPLES OF PASSING AND DOCUMENTING INSTRUCTIONS ON SAFETY TECHNIQUES. Educational Research in Universal Sciences, 2(14), 116–119. Retrieved from http://erus.uz/index.php/er/article/view/4395
- 22. Muradov Sirojiddin Husan oʻgʻli, Zayniyev Ulfat Utkir oʻgʻli. PRINCIPLES OF PASSING AND DOCUMENTING INSTRUCTIONS ON SAFETY TECHNIQUES. Educational Research in Universal Sciences. 2023-11
- 23. Sirojiddin M., Umurzoq E. INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD //International journal of advanced research in education, technology and management. − 2023. − T. 2. − №. 12. − C. 42-47.
- 24. Muradov Sirojiddin; Egamberdiyev Umurzoq. INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD//International journal of advanced research in education, technology and management. − 2023. − T. 2. − №. 12. − C. 42-47.
- 25. Husan oʻgʻli M. S., Hamidulla oʻgʻli X. X. Siddiqova Madinabonu Asatilla qizi. NEW INNOVATIVE ENGINEERING SOLUTIONS TO THE PROBLEMS OF SIGNALIZATION AND SECURITY SYSTEMS //European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630). 2021. T. 2. C. 28-30.
- 26. Husan oʻgʻli M. S., Shavkat oʻgʻli E. D. INNOVATIVE SOLUTIONS TO PROTEC T WORKERS FROM DANGEROUS GAS AND TOXIC SUBSTANCES IN HAZARDOUS INDUSTRY ENTERPRISES //Educational Research in Universal Sciences. 2023. C. 11-17.
- 27. Muradov S. H. oʻgʻli, & Egamov , D. S. oʻgʻli. (2023). INNOVATIVE SOLUTIONS TO PROTEC T WORKERS FROM DANGEROUS GAS AND TOXIC SUBSTANCES IN HAZARDOUS INDUSTRY ENTERPRISES. Educational Research in Universal Sciences, 2(14), 340–342. Retrieved from http://erus.uz/index.php/er/article/view/4443
- 28. O'G E. L. A. A. et al. PHYSIOLOGICAL AND HYGIENE BASIS OF HUMAN LABOR ACTIVITY //International journal of advanced research in education, technology and management. 2023. T. 2. №. 11.
- 29. MURADOV SIROJIDDIN HUSAN OʻGʻLI; ESHPOʻLATOV AZIZBEK ADHAM OʻGʻLI. PHYSIOLOGICAL AND HYGIENE BASIS OF HUMAN LABOR ACTIVITY// International journal of advanced research in education, technology and management.2023.266-273.
- 30. Rakhimov, O. D., and S. H. Muradov. "Digitalization of Instructions on Labor Protection and Safety Techniques." European journal of life safety and stability (EJLSS) 24 (2022): 80-86.
- 31. O.D. Rakhimov, Muradov S.H. Digitalization of Instructions on Labor Protection and Safety Techniques. // European journal of life safety and stability (EJLSS). 2022. №24. P.80-86.

- 32. O'G'LI M. S. H. ANALYSIS OF "MEASURES TO ENSURE OCCUPATIONAL SAFETY IN THE FIELD OF CARGO TRANSPORTATION AND LOADING."

 //International journal of advanced research in education, technology and management. 2023. T. 2. №. 9.
- 33. MURADOV SIROJIDDIN HUSAN OʻGʻLI. ANALYSIS OF "MEASURES TO ENSURE OCCUPATIONAL SAFETY IN THE FIELD OF CARGO TRANSPORTATION AND LOADING."// INTERNATIONAL JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH IN EDUCATION, TECHNOLOGY AND MANAGEMENT. Vol. 2 No. 9 (2023). 127-133
- 34. ЎҒЛИ Р. Х. Ф., СИРОЖИДДИН М. ИЗУЧЕНИЯ УСЛОВИЯ ТРУДА В КОМПАНИИ ЕВРОПЫ. МУРАДОВ СИРОЖИДДИН //International journal of advanced research in education, technology and management. 2023. Т. 2. №. 10.
- 35. ЎҒЛИ, РАЖАБОВ ХУРШИД ФАХРИДДИН, and МУРАДОВ СИРОЖИДДИН. "ИЗУЧЕНИЯ УСЛОВИЯ ТРУДА В КОМПАНИИ ЕВРОПЫ. МУРАДОВ СИРОЖИДДИН." International journal of advanced research in education, technology and management 2.10 (2023).
- 36. ЎҒЛИ, Р. Х. Ф., & СИРОЖИДДИН, М. (2023). ИЗУЧЕНИЯ УСЛОВИЯ ТРУДА В КОМПАНИИ ЕВРОПЫ. МУРАДОВ СИРОЖИДДИН. International journal of advanced research in education, technology and management, 2(10).
- 37. Rayimkulov A., Murodov S. Some Issues of Safety in the Use of Tower Cranes Used in Construction Projects //JournalNX. C. 301-308.
- 38. Rayimkulov A., Murodov S. Some Issues of Safety in the Use of Tower Cranes Used in Construction Projects //JournalNX. C. 301-308.
- 39. Мурадов, Сирожиддин. "ПРОБЛЕМЫ ТУШЕНИЯ ПОЖАРОВ КЛАССА Е ЛИЧНЫМ СОСТАВОМ ПОЖАРНОЙ ОХРАНЫ В МИРЕ." International journal of advanced research in education, technology and management 2.5 (2023).
- 40. Мурадов С. ПРОБЛЕМЫ ТУШЕНИЯ ПОЖАРОВ КЛАССА Е ЛИЧНЫМ СОСТАВОМ ПОЖАРНОЙ ОХРАНЫ В МИРЕ //International journal of advanced research in education, technology and management. 2023. Т. 2. №. 5.
- 41. Мурадов, С. (2023). ПРОБЛЕМЫ ТУШЕНИЯ ПОЖАРОВ КЛАССА Е ЛИЧНЫМ СОСТАВОМ ПОЖАРНОЙ ОХРАНЫ В МИРЕ. International journal of advanced research in education, technology and management, 2(5).
- 42. Raximov O.D, Muradov S.H. SANOAT KORXONALARI RAHBARI VA MUTAXASSISLARINI MEHNAT MUHOFAZASI BOʻYICHA OʻQITISH VA BILIMLARINI SINOVDAN OʻTKAZISHNI RAQAMLASHTIRISH. MONOGRAFIYA.2023.1-96
- 43. Raximov O.D, Muradov S.H. SANOAT KORXONALARI RAHBARI VA MUTAXASSISLARINI MEHNAT MUHOFAZASI BOʻYICHA OʻQITISH VA BILIMLARINI SINOVDAN OʻTKAZISHNI RAQAMLASHTIRISH// INTELLEKT. MONOGRAFIYA.2023
- 44. Dustkabilovich, R. O. & o`g`li, M. S. H. (2021). Innovative Technologies in Teachingdirectors and Specialists of Industrial Enterprises on "Labor Protection". European

- Journal of Life Safety and Stability (2660-9630), 80-85. Retrieved from http://ejlss.indexedresearch.org/index.php/ejlss/article/view/3
- 45. Rakhimov Oktyabr Dustkabilovich; Muradov Sirojiddin Husan o`g`li. Innovative Technologies in Teachingdirectors and Specialists of Industrial Enterprises on "Labor Protection"// European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630), 2021/12/29. 80-85.
- 46. Muradov S.H; Safarov Sh. Oʻ. MEHNAT SHAROITLARI VA MUHITINI "KAIZEN" USULI YORDAMIDA TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION YECHIMLARI// PAXTA TOZALASH, TOʻQIMACHILIK VA YENGIL SANOAT SOHALARINING TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH. 2023. 90-92
- 47. СИРОЖИДДИН МУРАДОВ. ИЗУЧЕНИЯ ОХРАНА ТРУДЫ НА ПРОИЗВОДСТВЕ КОРЕИ// ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАРИЛЦАА СУДЛАЛ. 2023. 242-247
- 48. Muradov Sirojiddin Husan ugli; Odilov Muzaffar. MAIN INDICATORS OF LABOR PROTECTION MEASURES EFFICIENCY// INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS0 2023. 201-206
- 49. Sultonova D. N., qizi Siddiqova M. A. COLOR SCHEME IN THE FORMATION OF THE ARTISTIC ENVIRONMENT OF THE INTERIOR OF MODERN EDUCATIONAL CENTERS //Educational Research in Universal Sciences. 2023. T. 2. №. 14. C. 109-115.
- 50. Muradov, S., & Usmonov H. (2024). MEHNATNI MUHOFAZA QILISHNING RIVOJLANISH TARIXIY BOSQICHLARINI OʻRGANISH. *Interpretation and Researches*. извлечено от https://interpretationandresearches.uz/index.php/iar/article/view/1915
- 51. МУРАДОВ СИРОЖИДДИН учитель-стажер. Каршинский инженерноэкономический институт кафедра «Охрана труда и техника безопасности» Республики Узбекистан. (2024). НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГРУЗОПОДЪЕМНЫХ КРАНОВ В СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТАХ. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.10684166
- 52. СИРОЖИДДИН М. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГРУЗОПОДЪЕМНЫХ КРАНОВ В СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТАХ //International journal of advanced research in education, technology and management. 2024. Т. 3. № 2. С. 167-177.
- 53. Muradov S. CONSTRUCTION-INSTALLATION ISHLARIDA KUTARAMA KRANLARDAN USE FUNDAMENTAL SECURITY OF SUPPLY //Modern Science and Research. 2024. T. 3. №. 2. C. 786-792.
- 54. Muradov, S. (2024). CONSTRUCTION-INSTALLATION ISHLARIDA KUTARAMA KRANLARDAN USE FUNDAMENTAL SECURITY OF SUPPLY. Modern Science and Research, 3(2), 786–792. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/29479
- 55. Muradov, S. (2024). ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING KTZM. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(2), 1142–1152. https://doi.org/10.5281/zenodo.10701651
- 56. СИРОЖИДДИН, МУРАДОВ. "РАЖАБОВ ХУРШИД ФАХРИДДИН ЎҒЛИ. ИЗУЧЕНИЯ УСЛОВИЯ ТРУДА В КОМПАНИИ ЕВРОПЫ. МУРАДОВ

- СИРОЖИДДИН." International journal of advanced research in education, technology and management 10 (2023): 27.
- 57. Sirojiddin M., Umurzoq E. INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD //International journal of advanced research in education, technology and management. − 2023. − T. 2. − № 12. − C. 42-47.
- 58. Muradov S. PRINCIPLES OF ENSURING THE SAFETY OF USING LIFTING CRANES IN CONSTRUCTION-ASSEMBLY WORKS //Modern Science and Research. 2024. T. 3. №. 2. C. 933-939.
- 59. Muradov S. ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING KTZM //Modern Science and Research. 2024. T. 3. №. 2. C. 1142-1152.
- 60. Muradov S., Usmonov H. MEHNATNI MUHOFAZA QILISHNING RIVOJLANISH TARIXIY BOSQICHLARINI O 'RGANISH //Interpretation and researches. 2024.
- 61. СИРОЖИДДИН М. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГРУЗОПОДЪЕМНЫХ КРАНОВ В СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТАХ //International journal of advanced research in education, technology and management. 2024. Т. 3. №. 2. С. 167-177.
- 62. Muzaffar O. MAIN INDICATORS OF LABOR PROTECTION MEASURES EFFICIENCY Muradov Sirojiddin Husan ugli.
- 63. Muradov Sirojiddin Husan ugli; Odilov Muzaffar. MAIN INDICATORS OF LABOR PROTECTION MEASURES EFFICIENCY// <u>International journal of scientific researchers</u>. 2023. 201-206
- 64. Мурадов С. ПРОБЛЕМЫ ТУШЕНИЯ ПОЖАРОВ КЛАССА Е ЛИЧНЫМ СОСТАВОМ ПОЖАРНОЙ ОХРАНЫ В МИРЕ //International journal of advanced research in education, technology and management. 2023. Т. 2. №. 5.
- 65. Sirojiddin M., Umurzoq E. INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD //International journal of advanced research in education, technology and management. − 2023. T. 2. № 12. C. 42-47.
- 66. Muradov S. CONSTRUCTION-INSTALLATION ISHLARIDA KUTARAMA KRANLARDAN USE FUNDAMENTAL SECURITY OF SUPPLY //Modern Science and Research. 2024. T. 3. № 2. C. 786-792.
- 67. ФОЙДАЛАНИШ Қ. М. И. К. К., ACOCЛAPИ X. T. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. 2024. Т. 2181. С. 3906.
- 68. Muradov S. ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING KTZM //Modern Science and Research. 2024. T. 3. №. 2. C. 1142-1152.
- 69. KIMYOVIY K. Q. O. L. O. A., BAHOLASH H. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. 2024. T. 2181. C. 3906.
- 70. KIMYOVIY K. Q. O. L. O. A., BAHOLASH H. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. 2024. T. 2181. C. 3906.

- 71. ФОЙДАЛАНИШ Қ. М. И. К. К., ACOCЛAPИ X. T. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. 2024. Т. 2181. С. 3906.
- 72. Muradov S. ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING KTZM //Modern Science and Research. 2024. T. 3. №. 2. C. 1142-1152.
- 73. KIMYOVIY K. Q. O. L. O. A., BAHOLASH H. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. 2024. T. 2181. C. 3906.
- 74. KIMYOVIY K. Q. O. L. O. A., BAHOLASH H. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. 2024. T. 2181. C. 3906.
- 75. ФОЙДАЛАНИШ Қ. М. И. К. К., ACOCЛAPИ X. T. MODERN SCIENCE AND RESEARCH //MODERN SCIENCE. 2024. Т. 2181. С. 3906.
- 76. Muradov, S. (2024). ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING STRONG TOXIC SUBSTANCES (KTZM). MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(3), 464–472. https://doi.org/10.5281/zenodo.1082809
- 77. Muradov, S. (2024). CHEMICAL STATUS ASSESSMENT AND ANALYSIS. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(3), 455–463. https://doi.org/10.5281/zenodo.10828083
- 78. Muradov, S. (2024). STUDY AND ANALYSIS OF WORKING ACCIDENTS. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(3), 444–454. https://doi.org/10.5281/zenodo.10828055
- 79. Muradov, S. (2024). MAIN INDICATORS OF LABOR PROTECTION MEASURES EFFICIENCY. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(3), 473–484. https://doi.org/10.5281/zenodo.10828837
- 80. Muradov, S. (2024). INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(3), 485–492. https://doi.org/10.5281/zenodo.10828873
- 81. Muradov, S. (2024). ENSURING SAFETY OF WORKERS IN CONSTRUCTION. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(3), 493–501. https://doi.org/10.5281/zenodo.10828960
- 82. 1MURADOV SIROJIDDIN HUSAN O'G'LI Intern-teacher of the Department of "Labor Protection and Technical Safety" of the Karshi Institute of Engineering and Economics, & ESHPO'LATOV AZIZBEK ADHAM O'G'LI 4 nd year student of the Karshi Institute of Engineering and Economics, "Labor Protection and Technical Safety" Karshi, Uzbekistan. (2023). PHYSIOLOGICAL AND HYGIENE BASIS OF HUMAN LABOR ACTIVITY. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.10148671
- 83. Мурадов С. ПРОБЛЕМЫ ТУШЕНИЯ ПОЖАРОВ КЛАССА Е ЛИЧНЫМ СОСТАВОМ ПОЖАРНОЙ ОХРАНЫ В МИРЕ //International journal of advanced research in education, technology and management. 2023. Т. 2. №. 5.
- 84. Мурадов Сирожиддин. (2023). ПРОБЛЕМЫ ТУШЕНИЯ ПОЖАРОВ КЛАССА Е ЛИЧНЫМ СОСТАВОМ ПОЖАРНОЙ ОХРАНЫ В МИРЕ. International Journal of Advanced Research in Education, Technology and Management, 2(5), 260–270. https://doi.org/10.5281/zenodo.7976908

- 85. Sirojiddin M., Umurzoq E. INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD //International journal of advanced research in education, technology and management. − 2023. − T. 2. − №. 12. − C. 42-47.
- 86. Muradov Sirojiddin Intern-teacher of the Department of "Labor Protection and Technical Safety" of the Institute of Engineering Economy of Karshi, & Egamberdiyev Umurzoq 4 nd year student of the Karshi Institute of Engineering and Economics, "Labor Protection and Technical Safety Karshi city, Uzbekistan. (2023). INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.10416639
- 87. MURADOV SIROJIDDIN HUSAN O'G'LI. (2023). ANALYSIS OF "MEASURES TO ENSURE OCCUPATIONAL SAFETY IN THE FIELD OF CARGO TRANSPORTATION AND LOADING.". https://doi.org/10.5281/zenodo.8434940
- 88. Muradov S. H. Safarov Sh. O '. MEHNAT SHAROITLARI VA MUHITINI "KAIZEN" USULI YORDAMIDA TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION YECHIMLARI //PAXTA TOZALASH, TO 'QIMACHILIK VA YENGIL SANOAT SOHALARINING TEXNOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH. 2023. C. 90-92.
- 89. Muradov S. H. o 'g 'li, & Zayniyev, UU o 'g 'li.(2023). PRINCIPLES OF PASSING AND DOCUMENTING INSTRUCTIONS ON SAFETY TECHNIQUES //Educational Research in Universal Sciences. T. 2. №. 14. C. 116-119.
- 90. Husan oʻgʻli M. S., Shavkat oʻgʻli E. D. INNOVATIVE SOLUTIONS TO PROTEC T WORKERS FROM DANGEROUS GAS AND TOXIC SUBSTANCES IN HAZARDOUS INDUSTRY ENTERPRISES //Educational Research in Universal Sciences. 2023. C. 11-17.
- 91. Muradov, S. H. oʻgʻli, & Egamov, D. S. oʻgʻli. (2023). INNOVATIVE SOLUTIONS TO PROTEC T WORKERS FROM DANGEROUS GAS AND TOXIC SUBSTANCES IN HAZARDOUS INDUSTRY ENTERPRISES. Educational Research in Universal Sciences, 2(14 SPECIAL), 340–342. Retrieved from http://erus.uz/index.php/er/article/view/4443
- 92. O'G E. L. A. A. et al. PHYSIOLOGICAL AND HYGIENE BASIS OF HUMAN LABOR ACTIVITY //International journal of advanced research in education, technology and management. 2023. T. 2. №. 11.
- 93. Muradov, S. (2024). ENSURING SAFETY OF WORKERS IN CONSTRUCTION. Modern Science and Research, 3(2), 493–501. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/30193
- 94. Muradov S. ENSURING SAFETY OF WORKERS IN CONSTRUCTION //Modern Science and Research. 2024. T. 3. №. 2. C. 493-501.
- 95. МУРАДОВ СИРОЖИДДИН учитель-стажер. Каршинский инженерноэкономический институт кафедра «Охрана труда и техника безопасности» Республики Узбекистан. (2024). НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГРУЗОПОДЪЕМНЫХ КРАНОВ В СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТАХ. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.10684166

- 96. Muradov, S. (2024). CHEMICAL STATUS ASSESSMENT AND ANALYSIS. Modern Science and Research, 3(2), 455–463. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/30167
- 97. Muradov S. CHEMICAL STATUS ASSESSMENT AND ANALYSIS //Modern Science and Research. − 2024. − T. 3. − № 2. − C. 455-463.
- 98. Muradov, S. (2024). INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD. Modern Science and Research, 3(2), 485–492. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/30192
- 99. Muradov S. INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD //Modern Science and Research. 2024. T. 3. №. 2. C. 485-492.
- 100.Sirojiddin M., Umurzoq E. INNOVATIVE SOLUTIONS FOR IMPROVEMENT OF WORKING CONDITIONS AND ENVIRONMENT THROUGH THE KAIZEN METHOD //International journal of advanced research in education, technology and management. − 2023. T. 2. № 12. C. 42-47.
- 101.Muradov, S. (2024). MAIN INDICATORS OF LABOR PROTECTION MEASURES EFFICIENCY. Modern Science and Research, 3(2), 473–484. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/30191
- 102.Muradov S. MAIN INDICATORS OF LABOR PROTECTION MEASURES EFFICIENCY //Modern Science and Research. 2024. T. 3. №. 2. C. 473-484.
- 103.Muradov S. ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING STRONG TOXIC SUBSTANCES (KTZM) //Modern Science and Research. -2024. -T. 3. -N0. 2. -C. 464-472.
- 104.Muradov S. CHEMICAL STATUS ASSESSMENT AND ANALYSIS //Modern Science and Research. 2024. T. 3. № 2. C. 455-463.
- 105.Muradov, S. (2024). ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING STRONG TOXIC SUBSTANCES (KTZM). Modern Science and Research, 3(2), 464–472. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/30168
- 106.Muradov, S. (2024). STUDY AND ANALYSIS OF WORKING ACCIDENTS. Modern Science and Research, 3(2), 444–454. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/30166
- 107.Muradov S. STUDY AND ANALYSIS OF WORKING ACCIDENTS //Modern Science and Research. 2024. T. 3. № 2. C. 444-454.
- 108.Muradov, S. (2024). ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING KTZM. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(2), 1142–1152. https://doi.org/10.5281/zenodo.10701651
- 109.Sirojiddin M. KTZM QO 'LLANILADIGAN OBYEKTLARDAGI AVARIYADA KIMYOVIY HOLATNI BAHOLASH. 2024.
- 110. Sirojiddin, Muradov. "KTZM QOʻLLANILADIGAN OBYEKTLARDAGI AVARIYADA KIMYOVIY HOLATNI BAHOLASH." (2024).

- 111.Muzaffar O. MAIN INDICATORS OF LABOR PROTECTION MEASURES EFFICIENCY Muradov Sirojiddin Husan ugli.
- 112.СИРОЖИДДИН учитель-стажер, М. У. Р. А. Д. О. В. "Каршинский инженерноэкономический институт кафедра «Охрана труда и техника безопасности» Республики Узбекистан. (2024). НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГРУЗОПОДЪЕМНЫХ КРАНОВ В СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТАХ. Zenodo." *НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ*.
- 113.СИРОЖИДДИН учитель-стажер, М. У. Р. А. Д. О. В. Каршинский инженерноэкономический институт кафедра «Охрана труда и техника безопасности» Республики Узбекистан. (2024). НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ГРУЗОПОДЪЕМНЫХ КРАНОВ В СТРОИТЕЛЬНО-МОНТАЖНЫХ РАБОТАХ. Zenodo. *НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ*.
- 114.Muradov, S. (2024). ASSESSMENT OF THE CHEMICAL SITUATION IN AN ACCIDENT IN FACILITIES USING KTZM. MODERN SCIENCE AND RESEARCH, 3(2), 1142–1152. https://doi.org/10.5281/zenodo.10701651